

OTOBİYOGRAFİDEN İDEALE MEHMET ÂKİF'İN KUŞAK TASARIMI OLARAK ÂSİM

Sevil Ömriye TURAN*

Giriş

Ahlakı ve tecrübelerine bağlı bir sanat anlayışıyla eserler vermiş olan Mehmet Akif Ersoy önemli aydınlarımızdan birisidir. Farklı devirler görmüş olan Akif iyi bir gözlemcidir. Yaşadığı her devri kendi kanaatlerince değerlendirmiş ve yol gösterici olmuştur. Millî mücadele dönemi boyunca yazdığı, Safahat'ın Âsım bölümünde toplumun aksayan yönlerini eleştirmiş, değerlendirmiş ve çözüm önerisi olarak da yeni bir kuşak tasarımı olan Âsım idealini ortaya koymuştur. Bu idealle geleceği inşa edecek olan gençlerin hangi değerlere yaslanmaları gerektiğini göstermiştir. Sanatçı kimliğinin tek gayesini doğruları söylemek olarak gösteren Akif bunu kendisi de belirtmiştir:

*Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek
Sözüm odun gibi olsun hakikat olsun tek*

(Ersoy 2007: 214)

Mehmet Akif Ersoy; “iman, ilim ve irfan yolunda kendini inşa etmiş, kişilikli, ahlaklı, dinine ve milletine bağlı, bunların ihyası ve kalkınması için tüm imkanlarını seferber eden bir gençliğin hayalini kurmaktadır” (Ogur 2009: 100). Bu sebeple 1919-1924 yılları arasında Safahat'ın gençlik ideali olan Âsım bölümünü yazmıştır. Bu yıllar millî mücadele yıllarıdır. Bu dönemde Osmanlının yıkılışını vatanın her cephede savaş halinde olmasını ve yeni bir devletin kurulmasının gelişim sürecini izleriz. Savaş ön cephede olduğu kadar arka cephede de kendisini hissettirir, nevrozları sadece cephe ortamı değil cephe gerisi de yaşar. Savaş nevrozları savaşı yaşayanların sinirsel ve ruhsal olarak çökmesidir. Kişide ve toplumda normal olmayan davranışların sergilenmesine, duygu durum bozukluklarına sebep olur. Âkif'in yakındığı ahlaksızlığın yaygınlaşması bir yerde de savaşın nevrozlarına bağlıdır. Çünkü ölümün yaygınlaştığı ve

---

* Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Öğrencisi

yaygınlıktan dolayı normalleştiği durumlarda diğer değerler de arkalanır. Mehmet Akif iyi bir gözlemci olarak tüm bu arkalanan değerleri Âsım bölümü içerisinde verir. Milletın kültürel değerlerinin deforme oluşundan, tembellikten, kültür içerisindeki en küçük toplum olan ailenin bağlarının zayıflamasından, bilime önem verilmemesinden yakınır. Toplumda hem ahlakî hem dinî hem de bedensel bir çöküşü işaret eder.

Eğitim için gelen öğretmen beledikleri gibi bilgili ahlaklı, dinî ve millî şura sahip biri değildir; dinî ve kültürel değerlere aykırı, kendisine bile faydası olmayan bir tiptir. Köylü tarlasını icara vermiş sırtında tiftik tiftik olmuş mintanından başka bir şeyi kalmamış haldedir. Halk bir deri bir kemik kalmıştır. Güreş tasvirindeki pehlivanlar dahi çelimsiz güçsüz haldedir hemen yorulurlar. İmamlar; İslam'ın, amacı dışında çıkarlara uygun olarak kullanılmasına izin verirler. İslam aslî kaynaklarından uzaklaşmış hurafeler ve menfaatlerle yozlaşmıştır. Farklı devirler görmüş olan Akif toplumun ve dinin bu denli yozlaşmış olmasına dayanamaz, bu durumun karşısında durur. Çünkü millet bu haldeyken dinin ve milletin geleceği parlak değildir. "Milletler zor zamanlarda dayanışma ve ayakta kalabilme gücünü gösterdikleri oranda "büyük millet" haline gelirler" (Çevik 2007: 6). Fakat büyük millet olmak kadar büyük millet olarak kalabilmek de önemlidir. Bu zor zamanlarda geçmişteki güçlü günlerinden destek alır köklerine tutunurlar ancak burada bahsettiğimiz şey maziye hasretle anmak değildir, maziden örnek alıp güçlü günlerin modernize edilmiş halini inşa etmektir. Mehmet Akif de geçmişe sığınmayı reddeder bunu zayıflık olarak görür vakit nostalji ile güçlü zamanları düşünerek hayaller aleminde yaşamının vakti değildir. Vakit vatanı nasıl selamete çıkarabiliriz vaktidir. Tarihin maddi ve manevi dinamiklerine hâkim olan Akif de bu bağlamda doktrini olan tüm insanlar gibi yeni bir gençlik ideali yaratmanın öneminin farkındadır ve milletin geleceğinin güvencesi olan gençlere hangi değerlere yaslanmaları gerektiği konusunda Âsım idealini ortaya koymuştur.

Âsım; Âkif'in görüş ve ideolojisine, kanaatlerine göre oluşturduğu bir gençlik idealidir. Gençliğin İslami değerlerle donanmasını isteyen Akif bu yüzden tanrıya tam tevekkül ve sadakatle anılan bir sahabenin ismini seçmiştir. Akif millet tanımını Müslümanlık ortak paydasıyla yapar. Onun ideolojisinde vatan ve İslam harmanlanır bu yüzden İslam birliği içerisinde büyük bir milliyetçidir. Ona göre İslamiyet'in doğru, gerektiği gibi yaşanabileceği ve ilerleyerek var olabileceği coğrafya mevcut olduğu coğrafyadır. Bu coğrafyada aslı kaynakları referans alan İslam gençliği hem İslamiyet'i yaşatacak hem milleti ileriye taşıyacaktır. Hakiki iman, salah, hak ve sebat birleştikten sonra insanlığa hüsrân yoktur. Bunlara da ancak aslı kaynaklar ile ulaşılabilir. Aslı kaynaklar Âsım'ın neslinin yol haritasıdır. Gençlik yaşayış biçimini ve ahlakını İslam'a göre düzenlemelidir. Mehmet Akif kendisi de aynı değerlerle donanmış bir düşünürdür. "Haksızlıklar karşısında isyan eder, toplumsal hayattaki eşitsizliklere karşı öfke duyar bu adaletsizliklere karşı öfkeyi ve isyanı bir çeşit hayat tarzı ve ahlak haline getirmiştir" (Çevik 2007: 79). İdealize ettiği Âsım da bu hayat tarzı ve ahlakı benimsemiş bir tiptir. Bunun yansımaları şiirlerinde de kez görürüz:

*Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem;
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.
Biri ecdadıma saldırdı mı, hatta, boğarım ...
- Boğamazsın ki!
- Hiç olmazsa yanımdan koğarım.
Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam;
Hele hak nâmına haksızlığa ölsem tapamam...
...
Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.
Adam aldırma da geç git, diyemem, aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım.*

(Ersoy 2007: 380)

Gençlerden de İslam pusulasından sapmadan her bakımdan donanımlı ahlaklı bireyler olmalarını ister. Bilgi, irfan, fazilet ve imanla donanmış, karakterli, ahlaklı, kişilikli; vatanına, milletine ve kültürüne sahip çıkan, bunları yüceltmek için tüm imkânlarını seferber eden bir

gençliği işaret eder. Akif diğer yakındığı bozulmuşluklara karşı da kendisine benzer bir ideal çizer. Sadece manevi anlamda değil maddi anlamda da güçlü bir gençlik ister. Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur düşüncesindedir. Âkif; yürüyüşler yapar, binicilik yapar, çok iyi yüzme bilir öyle ki boğazı yüzerek geçmiştir, gülle atar, güreşir... Güçlü bir bedene sahiptir. Gençlik de güçlü olmalıdır. Tüm bunların yanında önerdiği ideal gibi kendisi de pozitif bilimler okumuş bir baytardır. Savaş döneminde cephe cephe dolaşıp hayvanları tedavi etmiş yeri gelmiş hocalık yapmış yeri gelmiş millî mücadele için camilerde hutbeler okumuş manevî komutanlık yapmıştır. Âsım da Akif gibi her açıdan milletine faydalı olabilecek yetilere sahip olan bir vatanperver olmalıdır. Bu bakımlardan Âsım Âkif'in idealize edilmiş halidir.

Akif gençliğin hurafelerden uzak, hayatı ve dünyayı varoluşçu anlamının yönünü statik değil gelişen bilgiyle yönlendirilerek, çağa uygun bir dinamizm ve sinerji şeklinde algılamasını istemektedir. Böylece Âsım; öncelikle tarihiyle, kültürüyle, toplumuyla ve diniyle barışık olacak, ürkek, korkak ve çekingen değil, mücadeleci ve özgüven sahibi bir karakter ortaya koyacaktır. (Karaca 2015: 92)

Tüm bunlar Âkif'in modernist İslam'la neyi gösterdiğinin kanıtıdır. Önemli olan teknik ve ahlaktır Âsım tekniğini batıdan ahlakını İslam'dan alan bir gençlik idealidir. Bu şekilde gelişen dünya hiyerarşisinde İslam ve millet sistemin dışına atılmayacaktır. Güçsüz olan canlı her ne olursa olsun sistemin dışına atılır. Çürüyen meyve düşer, güçsüz hayvan yem olur, güçsüz milletler de zamanla ya ölürlere ya da köle olurlar. Hem İslam'ı hem milleti sistemin önemli parçası yapmak için gerekli olan gücü temin edecek olan tip olarak Âsım idealize edilmiştir. Çünkü Âsım batının içinde de kendisi olarak var olabilecek karaktere ve dik duruşa sahiptir. Akif hiçbir konum ve şartta geçmiş, tarih ve inanç değerlerinden yüz çevirmeyi düşünmediği gibi çağın gerçeklerine de ilgisiz kalmayı onaylamaz. İdealini kurduğu nesilden de bunu istemektedir. Âsım bilim ve teknolojiye ileride olan Batı'ya gidecek kendi değerlerinden kopmadan ilmi alıp vatanına geri dönecektir. Mehmet Âkif, Âsım bölümünde de bu ideali gerçekleştirmek üzere Âsım'ı Berlin'e gönderir:

-inkılabın yolu madem ki bu yoldur yalnız,
«Nerdesin hey gidi Berlin?» diyerek yollanınız.
Altı ay, bir sene gayret size eğlence demek ...
Siz ki yıllarca neler çekmediniz, hem gülerek!
Hani, bir ömre bedeldir şu geçen her gününüz;
Bir gün evvel gidiniz, bir saat evvel dönünüz.
Şark'ın aguşu açıktır o zaman işte size;
O zaman varmanın imkânı olur gayenize;
O zaman dinlerim artık seni, Asım, bol bol...
-Yarın akşam gideriz.
- Öyle mi? Berhudar ol.

(Ersoy 2007: 433)

Sonuç

Tüm bu bağlamlarda Âsım ne sadece gelenekçi ne de sadece yenilikçi olmalıdır. Mehmet Akif körü körüne hiçbir duruma bağlı kalmayan; din, kültür ve vatan etrafında yükselen yenilikçi bir tip çizmiştir. Gelenek ve yeniliğin kesişiminde duran Âsım kendi kültüründen ve imanından sapmadan modernleşecek, İlim Çin'de bile olsa alıp getirecek, asrın idrakine İslam'ı söyletecektir. Milletini, kültürünü ve dinini yükseltecek, vatanının bağımsızlığını savunacak bu değerleri için gerekirse Çanakkale savaşında olduğu gibi asla boyun eğmeyecek canını bile feda edebilecektir.

KAYNAKÇA

- ÇEVİK, Sezgin (Ed.) (2007). *Akif'ten Asım'a*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ERSOY, M. Akif (2007). *Safahat* (Haz. M. Ertuğrul Düzdag), İstanbul: Çağrı Yayınları.
- GÖKÇEK, Fazıl (2013). *Bir Medeniyetin Şairi Mehmet Âkif*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KARACA, Nesrin (2015). "“Âsım” ya da Mehmed Akif Ersoy'un Manzum Kurgusunda Gençlik ve Gelecek Tasarımı", *Mehmed Âkif, Âsım ve Gençlik*, Ankara: Mehmet Akif Ersoy Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 88-105.

OGUR, Erol (2009). "Asım'da Eğitim Değerleri", *1. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Bildiriler Kitabı*, (Haz. G. Yıldız, M. Z. Yıldırım, Ş. Kazan, H. Yazıcı Okuyan), C. 1, Burdur: MAKÜ, s. 229-239.